

KONCZ GÁBOR

Értelmes hit, cselekvő erkölcs Száz éve született dr. Koncz Sándor (1913–1983)

Comenius önvallomását idézte dr. Koncz Sándor a róla írt tanulmányában: „Non ut pedagogus, sed ut theologus”, tehát nem mint pedagógus, hanem teológusként kíván hangsúlyozott megértést Comenius (1592–1670).¹ Nos, Koncz Sándor jelentős teológus volt, ez alapozta meg híres igehirdetői szolgálatát, ám példája *mint etikai magatartás kíván hangsúlyozott megértést és követést*. Ebben az értelemben is Comenius szellemi örököse volt.

„Válság és váltság... 100 éve született Dr. Koncz Sándor (1913-1983) konferencia az életút üzeneteiről... Tisztelgés a 200 éve született dán filozófus, Sören Kierkegaard (1813-1855) emléke előtt is.” Az ilyen című rendezvényen 2013. november 21-22-én, Sárospatakon, a Református Kollégium imatermében tekintettük át az életutat.² Különös tekintettel arra, hogy dr.

¹ Ez a vázlat elhangzott a *Comenius szellemi örökösei* című felolvasó ülésen a Magyar Comenius Társaságban, Sárospatakon, 2013. november 6-án.

² A jelen íráshoz a lábjegyzetek 2015 januárjában készültek. A konferencia megvalósult. Párhuzamosan interneten közzétettük, s az anyag azóta is megnézhető: www.srta.hu/Nyitodal/Hireink, Koncz Sándor konferencia. Az előkészítő tanulmány megjelent: *Dr. Koncz Gábor: A válság és váltság konferencia előkészítése* címmel. *Engly Sándor* (szerk.): Ki nem száradó p

Koncz Sándor egyik fő műve: *Kierkegaard és a világháború utáni teológia* (Debrecen, 1938., 213 o.). Ennek lényege, záró mondata: „minden válság megoldása a váltság – a csoda...”

A konferenciával az a célunk, hogy dr. Koncz Sándor teológiai, tudományosan megalapozott, „*értelmes hit, cselekvő erkölcs*” üzeneteit áttekintsük; „*hittel és humorral*” magatartását a mára értelmesszük. Világi és egyházi szakemberek foglalják össze Sören Kierkegaard és dr. Koncz Sándor munkásságát. Elemezzük mondanivalójukat, a mai válság-helyzetek kezeléséhez. Tehát: szakemberek, teológiai és világi professzorok, oktatók, gimnáziumi tanárok, egyetemi és főiskolai hallgatók, gyülekezeti tagok és más érdeklődők találkozhatnak. Az előadók között olyan idősebbek és fiatalok is lesznek, akik Koncz Sándorral kapcsolatos tanulmányt, szakdolgozatot, disszertációt készítettek illetve folyamatban vannak ilyen munkáik.

Sören Kierkegaard méltó elemzése mellett *a hangsúlyt dr. Koncz Sándor* (a református konventi, hadapródiskolai hitoktató, tábori lelkész, majd konventi munkatárs, sárospataki teológiai tanár, alsóvadászi lelkész, sárospataki levéltáros, zempléni beszoigáló lelkész és mindvégig kutató, szakíró) *bemutatására helyezzük*. Egyrészt életrajzi időrendben követjük pályafutását: diák, SDG aktivista, majd az imént felsorolt szakaszok. Másrészt tematikus áttekintést adunk munkásságáról: senior, tábori lelkész, teológus-filozófus, egyház-szervező, igehirdető.

Az évforduló időbeni jelentősége többek között: 70 éve, 1943-ban volt a híres szárszói találkozó (amelynek előkészítésében történelmileg részt vett) és a doni katasztrófa (amikor tábori lelkész volt); 1953-ban, tehát 60 éve került Alsóvadászra lelkésznek, és 1983-ban, tehát 30 éve hunyt el... Tábori lelkészi szolgálatára tekintettel, már most készülünk a 2014-es holocaust megemlékezésekre és a II. világháborúval kapcsolatos, 2015-ös áttekintésekre. A konferencia meghatározóan fontos rendezvényi előzménye az, hogy Alsóvadászon gyülekezeti megemlékező ünnepség volt, tiszteletére készített kopjafa-műalkotás avatásával 2013. szeptember 22-én.

Kivetített fotók segítségével mutatom majd be dr. Koncz Sándort, családját, gyermekkorát, diákéveit. Idézni fogom *Koncz Árpád* nyugállományú honvéd őrnagy „A mi családunk” című kéziratát és *Szatmári Emília* középiskolai tanár „Közegyházi életünk sodrában - Dr. Koncz Sándor életműve a 20. század történeti és egyháztörténeti viszonyainak tükrében” című, tervezett Ph. D. értekezését.³

A magatartás szempontjából különösen fontos a háborús évek, a hitoktató lelkészi szolgálat áttekintése: Magyar Királyi Csaba Királyfi Honvéd Gyorsfegyvernemi Hadapród Iskola, Marosvásárhely, majd az 1943. januári házasság, a front Gomel környékén, a nyugat felé történő visszavonulás, a parlamenti szerep és Bergen-Belsen koncentrációs tábor felszabadításában való részvétel stb. változatos és borzalmasan nehéz időszaka.

Az egész konferencia kiemelkedően fontos előadásának szánjuk *dr. Kováts Dániel* „Koncz Sándor tanárai Sárospatakon” témájú és *dr. Dienes Dénes* Ph. D., habil. teológiai tanár, a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei igazgatójának „Dr. Koncz Sándor, a mindennapi igehirdető” című előadásokat. Dienes Dénes esetében különös tekintettel arra is, hogy Alsóvadászon és Sárospatakon is ő a lelkészi, tudósi utód. Más, ugyancsak fontos előadások közül kiemelem: „Icuka, »Tisztelendőúrnéasszony« a családban és a gyülekezetekben. Dr. Koncz Sándorné Harsányi Ilona (1919–2013) emlékezeté” címmel *dr. Harsányi Ádám* C. Sc, kardiológus áttekintését. Hiszen az előadó Harsányi Ilona bátyjának, néhai Harsányi Istvánnak a fia. Ő volt Sárospatakon a híres népfőiskola-, tehetségmentés-szervező, majd pszichológus és az 1970-es, 1980-as években a népfőiskolai és tehetségmentési mozgalom ismételt elindítója. Dr. Harsányi Ádám ifjú korában többször járt Alsóvadászon, majd orvosi pályafutását a szomszédos szikszói kórházban kezdte.

Szatmári Emília Ph. D.-jelölt (Debreceni Egyetem), több éves munkával, nagy művet készített. Disszertációtervezetében az életrajzi kronológiát követve mutatja be és foglalja össze dr. Koncz Sándor pályafutását, életművét. Az alapos munka kiemelkedő értéke az,

³ A továbbiakban, az előadás keretében ismertetem az akkor megtervezett tematikát; ezt itt most nem teszem, hiszen a konferencia megvalósult és a hivatkozott internet kapcsolaton keresztül ma is megnézhető. Az előadásokat az internetről folyamatosan leírjuk és közöljük, a már publikáltak megnézhetőek a www.tit.hu honlapon, a nyitóoldalon, az Ajánljuk rovatban.

hogy döntően kéziratok, levéltári források, eddig nem ismert jegyzetek és levelezések alapján mutatja be a sokoldalú munkásságot, az életrajzi szakaszok illetve a szakmai pályafutás szerint tagolva.

A konferenciára az érdeklődő szakembereken kívül meghívjuk a sárospataki tanulóifjúságot, a teológia teológus és közösségszervező hallgatóit, a város intézményeinek képviselőit, a családokat, továbbá azon gyülekezetek reprezentánsait, ahol Koncz Sándor szolgált.

Bemutatjuk azokat a folyóiratokat, amelyek írásait posztumusz közzölték, és a résztvevők ezek remittendáiból ingyenesen válogathatnak: *Zempléni Múza, Kultúra és Közösség, Széphalom, Napút, Jelenkor, Napkút Kiadó könyvei, Sárospataki Füzetek, Egyháztörténeti Szemle, Reformátusok Lapja, Lelkész Egyesület.*

Pocsainé Eperjesi Eszterrel együttműködve kiállítást is készítünk, amely hosszabb ideig megtekinthető lesz a Teológián.

Ismétlem, hogy világi és egyházi szakemberek, egyetemi és főiskolai hallgatók, érdeklődő laikusok találkoznak úgy, hogy egymással feszült viszonyban lévőket is próbálunk összehozni, a széttartó erők párbeszédére törekedve. Az előadók között olyan idősebbek és fiatalok is szerepelnek, akik Koncz Sándorral kapcsolatos szakdolgozatot, disszertációt készítettek.

A konferenciát megelőzően és követően az életmű feldolgozásának tervezett szakaszai:

Bibliográfia készítése. Szerkesztések. A szellemi hagyatékápolás szakaszainak áttekintése: A kezdetek (1983–1989), a Sárospataki Református Kollégium visszavétele (1981/1983–1989/1990), a posztumusz közlések, a róla szóló írások összegyűjtése és elemzése, a szellemiségéhez kapcsolódó rendezvények, a Válság konferencia forgatókönyve, digitalizálások, a személyes iratok elemzése, a konferencia dokumentációja és kiértékelése.

A megosztott feladatok, a közös felelősség gondolata jegyében folytatjuk az elemzést, vázoljuk a következtetéseket, feladatokat és lehetőségeket. A feladat azt jelenti, hogy én magam vállalom a munkát. A lehetőség arra utal, hogy hallgatók, kutatók feldolgozhatják a témát, amelyben segíték.⁴

⁴ drgaborkoncz@t-online.hu